

Pokret i usvajanje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi

---

Žugo, Vanja

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:383773>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Vanja Žugo

Pokret i usvajanje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Pokret i usvajanje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Engleski jezik u predškolskom odgoju

Mentor: doc.dr.sc. Morana Drakulić

Student: Vanja Žugo

Matični broj: 0242046695

U Rijeci, srpanj, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski/završni rad izradi(la)o samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržava(la)o sam se Uputa za izradu diplomskog/završnog rada i poštiva(la)o odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Vanja Žugo

SAŽETAK

Ovaj rad pruža sveobuhvatan pregled razvoja govora i jezika u ranoj i predškolskoj dobi, ističući ulogu pokreta i važnost odgajatelja u poticanju jezičnog učenja. Razmatraju se izazovi i prednosti ranog usvajanja stranog jezika, kao i optimalna dob za usvajanje jezika te posebnosti usvajanja jezika u odrasloj dobi.

Istražuju se ciljevi usvajanja stranog jezika poput interkulturalnosti i osobnog razvoja djeteta.

Predložene su i odgovarajuće metode, poput TPR (*Total Physical Response*) metode, za učinkovito učenje stranih jezika. Prikazuju se prednosti, nedostaci i praktična primjena TPR metode u nastavi stranih jezika, naglašavajući njezin potencijal za uspješno podučavanje stranih jezika.

Ključne riječi: strani jezik, usvajanje stranog jezika, metoda učenja pokretom, rana i predškolska dob

SUMMARY

This paper provides a comprehensive overview of speech and language development in early and preschool age, highlighting the role of movement and the importance of educators in fostering language learning. It examines the challenges and benefits of early foreign language acquisition, as well as the optimal age for language acquisition and the unique aspects of language acquisition in adulthood.

The objectives of foreign language acquisition, such as interculturality and personal development of the child, are explored. Appropriate methods, such as the Total Physical Response (TPR) method, are proposed for effective foreign language instruction. The advantages, disadvantages, and practical application of the TPR method in foreign language teaching are presented, emphasizing its potential for successful language instruction.

Key words: foreign language, foreign language acquisition, Total Physical Response method, early and preschool age

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. RAZVOJ GOVORA I JEZIKA	2
3. USVAJANJE MATERINSKOG JEZIKA	5
4. USVAJANJE STRANOG JEZIKA	7
4.1. Faze usvajanja stranog jezika.....	8
5. USVAJANJE STRANOG JEZIKA U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ DOBI	11
5.1. Ciljevi usvajanja stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi.....	11
5.1.1. Poticanje interkulturalnosti.....	12
5.1.2. Poticanje osobnog razvoja djeteta	13
5.1.3. Poticanje cjeloživotnog učenja	14
5.1.4. Upoznavanje djeteta sa stranim jezikom	14
5.2. Izazovi usvajanja stranog jezika.....	15
5.3. Prednosti ranog usvajanja stranog jezika	16
5.4. Optimalna dob za usvajanje stranog jezika	18
5.5. Usvajanje jezika u odrasloj dobi	19
5.6. Uloga odgajatelja u učenju stranog jezika.....	20
6. ULOGA POKRETA NA RAZVOJ DJETETA.....	23
6.1. Uloga pokreta u ranom učenju stranog jezika.....	24
7. PRIMJERENE METODE ZA UČENJE STRANOG JEZIKA.....	25
7.1. Situacijski pristup učenju stranog jezika.....	25
8. TPR METODA (TOTAL PHYSICAL RESPONSE)	26
8.1. Prednosti TPR metode.....	26
8.2. Nedostaci TPR metode.....	28
9. PRIMJENA TPR METODE U NASTAVI	29
10. ZAKLJUČAK	32
11. LITERATURA.....	33

1. UVOD

U današnjem društvu, gdje sjedilački način života prevladava, kretanje igra ključnu ulogu u pravilnom razvoju djece i usvajanju zdravih navika od najranije dobi. Kroz različite kineziološke aktivnosti, djeca ne samo da pridonose vlastitom razvoju, već i poboljšavaju svoje sposobnosti učenja i pamćenja. Kroz ovaj završni rad, cilj nam je istražiti važnost pokreta u procesu usvajanja stranog jezika kod djece rane i predškolske dobi, te kako neke metode pristupaju ovom fenomenu. Opće je poznato da razvoj govora i jezika kod djece predstavlja jedan od ključnih aspekata njihovog kognitivnog i socijalnog razvoja. Rad će pružiti uvid u jezični razvoj djeteta, izazove i prednosti povezane s usvajanjem stranog jezika tijekom rane i predškolske dobi, Proučavat će se neke teorije razvoja govora, usvajanje materinskog jezika, te usvajanje stranog jezika. Također će se analizirati optimalna starost za početak učenja stranog jezika te utjecaj dobi na usvajanje i kvalitetu procesa ovladavanja.

Osim toga, fokus će biti na ulozi odgajatelja u stvaranju poticajnog okruženja za usvajanje stranog jezika. Odgajatelji igraju ključnu ulogu u usmjeravanju i podržavanju djece u njihovom razvoju, pa je stoga važno pružiti im adekvatnu edukaciju i znanja o metodama podučavanja stranog jezika, kao i načinima na koje mogu poticati djecu na usvajanje stranog jezika na najučinkovitiji način. Kao što je već spomenuto, poseban naglasak će biti na važnosti pokreta kod djece rane i predškolske dobi, te na TPR metodu (Total Physical Response). Metoda se temelji na integraciji pokreta i tjelesnih radnji u učenje jezika, čime se olakšava razumijevanje i zadržavanje novog materijala. Glavna karakteristika ove metode je izvođenje motoričkih aktivnosti koje doprinose boljem i uspješnijem učenju stranog jezika te ovladavanju stranim jezikom na način sličan materinskom jeziku. Tako je primarni cilj razviti jezičnu vještinu slušanja, tijekom kojeg djeca promatraju odgajatelja te reagiraju različitim pokretima tijela na izgovoreno, što zatim rezultira spontanom jezičnom produkcijom - govorom. Pokret i jezik koji se međusobno dopunjuju i isprepliću pobuđuju dječje zanimanje, što im omogućuje da prihvate jezične sadržaje kao nešto prirodno. U konačnici, želimo naglasiti značaj pravovremenog i adekvatnog pristupa učenju stranog jezika kod djece rane i predškolske dobi, kako bi se osigurao njihov cjelokupan kognitivni i socijalni razvoj, te kako bi se stvorili temelji za uspješnu komunikaciju i suradnju u današnjem globalnom društvu.

2. RAZVOJ GOVORA I JEZIKA

“Jezik nije samo sredstvo komunikacije, već i kulturni proizvod i alat za razumijevanje svijeta.” (Halliday, 1975).

Govor i jezik su ključni elementi komunikacije i predstavljaju jedan od najvažnijih aspekata razvoja djeteta. U ranoj i predškolskoj dobi, djetetovo jezično iskustvo i interakcije s okolinom igraju ključnu ulogu u razvoju govora i jezika. Općenito govoreći, jezik se može definirati kao sustav glasovnih znakova, te se razlikuje u svim narodima. Kao sredstvo komunikacije, jezik nam omogućuje izgradnju vlastite svijesti, stvaranje mišljenja i prijenos znanja novim generacijama. Riječ je osnovna jedinica jezika, a sastoji se od glasova, značenja, poretka i oblika riječi, gramatičkog oblikovanja riječi i društvene uporabe jezika (Silić, 2007). Kako bi se uspješno sporazumijevali, moramo slijediti pravila komunikacije koja se temelje na ovim sustavima. Jezik je osnova na kojoj se gradi govor, a bez jezika i govora, komunikacija ne bi postojala. Dijete od rođenja komunikaciju sa svojim okruženjem započinje gledajući prema ljudima u svojoj blizini i koristeći sva osjetila tijekom interakcije. Upravo te karakteristike predstavljaju usvajanje jezika i rani razvoj komunikacije.

Usvajanje jezika se odnosi na spontano i prirodno baratanjem jezikom u neformalnim uvjetima, bez direktnog poučavanja. Prema nekim autorima, kao što je Krashen (1982, prema Jelaska, 2007), usvajanje se od učenja jezika razlikuje po pojmu i sadržaju. Usvajanje je prirodan i nesvjestan proces u kojem se ne naglašava korištenje ispravnih jezičnih oblika, dok učenje podrazumijeva sistematično praćenje jezičnog razvoja, s naglaskom na pravilima i ispravljanju pogrešaka. Usvajanje jezika odvija se kroz svakodnevne situacije, dok se učenje odvija u planski osmišljenim i kontroliranim situacijama

Teorije razvoja jezika se razlikuju u stavovima o tome koliko su jezičke sposobnosti ugrađene u djetetovu prirodu i koliko su rezultat okoline. Teorija Noama Chomskya, poznata kao teorija univerzalne gramatike smatra da ljudska sposobnost za jezik jest ugrađena i da se djetetovo jezično iskustvo temelji na univerzalnim jezičnim sposobnostima. Chomsky tvrdi da su djetetove prve riječi univerzalne za sve ljude i ukazuju na univerzalnu prirodu ljudske sposobnosti za jezik.

S druge strane, teorija socijalne interakcije, predstavljena od strane autora kao što su Bruner, Vygotsky i Nelson, smatra da su jezične sposobnosti uvelike rezultat interakcije s okolinom. Ova teorija smatra da su roditelji, odgajatelji i vršnjaci ključni faktori u djetetovom jezičnom iskustvu i razvoju govora. Sredina u kojoj dijete živi, kao što su knjige, televizija i igračke, također igraju značajnu ulogu u razvoju jezika. Piagetova kognitivna teorija iz 1952 tvrdi da je razvoj govora i jezika povezan s kognitivnim razvojem djeteta. Prema Piagetu, djeca moraju proći kroz različite faze kognitivnog razvoja kako bi usvojila jezik. Te faze su:

1. Senzomotorna faza (rođenje do 2 godine) U ovoj fazi, djeca stječu osnovna znanja o svijetu kroz osjetila i kretanje. U ovom razdoblju, djeca su vezana za svoje tijelo i osnovne senzacije poput mirisa, zvukova, okusa i dodira. Kako se razvijaju počinju razumjeti uzročno-posljedične veze.
2. Preoperacijska faza (od 2 do 7 godina) U ovoj fazi, djeca počinju razvijati sposobnost razmišljanja o stvarima koje nisu trenutno prisutne. Oni razvijaju sposobnost da stvore mentalne predodžbe o stvarima, ljudima i događajima. Tijekom ove faze, djeca počinju razumjeti osnovne matematičke pojmove, kao što su brojevi i količine, ali još nisu u stanju razumjeti složenije matematičke ideje. Osim toga, djeca u ovoj fazi razvijaju sposobnost simboličkog razmišljanja, što znači da mogu razumjeti da jedna stvar može predstavljati drugu, kao što je npr. igračka koja predstavlja automobil.
3. Konkretna operativna faza (od 7 do 11 godina) U ovoj fazi, djeca počinju razumjeti osnovne principe logike i sposobni su provesti mentalne operacije na konkretnim predmetima. To znači da mogu razumjeti koncepte poput mase, težine i volumena. Osim toga, djeca u ovoj fazi mogu razumjeti različite perspektive drugih ljudi i počinju razvijati empatiju i razumijevanje tuđih osjećaja.
4. Formalna operativna faza (stariji od 12 godina) U ovoj fazi, djeca razvijaju sposobnost apstraktnog razmišljanja i sposobni su razumjeti složenije matematičke i logičke koncepte. Tijekom ove faze, djeca postaju sposobna primjenjivati logičke zakone na apstraktnim i teoretskim situacijama, a ne samo na konkretnim predmetima. Također, u ovoj fazi, djeca mogu razmišljati o mogućim budućim situacijama i planirati svoje postupke u skladu s njima.

Važno je napomenuti da se ove faze ne događaju točno u određenim godinama, već se razvoj djeteta događa postupno i individualno. Također, Piagetova teorija kognitivnog razvoja nije bez kritika, a neki kritičari su tvrdili da ne uzima u obzir socijalne i kulturne faktore koji također utječu na kognitivni razvoj. Također je bitno istaknuti da djeca od samog rođenja imaju urođenu sposobnost i želju za usvajanjem jezika. S obzirom na to da su bebe izložene materinskom jeziku još u utrobi gdje čuju majčin glas, one su prirodno sklonije komuniciranju i ovladavanju osnovnim komunikacijskim vještinama. Prvi oblik komunikacije koji dijete razvija je plač, koji upućuje na njegove osnovne potrebe poput gladi, žeđi, umora ili straha. Kako dijete raste, počinje oponašati zvukove iz svoje okoline i razlikovati glasove poznatih i nepoznatih osoba. Kada dijete izgovori svoju prvu riječ, brzo shvaća da ta riječ predstavlja neko značenje. Njihovo jezično iskustvo se brzo širi i razvija. Djeca nakon prve izgovorene riječi, veoma brzo počinju koristiti gramatički pravilne rečenice, a njihov govor postaje sve jasniji i razumljiviji. Djeca također počinju razvijati vokabular, te prve riječi djeteta omogućuju da izraze svoje misli i emocije na sve kompleksniji način, što možemo i navesti kao cilj jezika. Ponekad može biti teško razumjeti što dijete želi iskomunicirati, stoga je ključno da odrasli pažljivo slušaju i promatraju neverbalne signale. Prema Posokhovej (2008), važno je precizno razumjeti proces razvoja govora od ranog djetinjstva kako bismo mogli svjesno pratiti njegov napredak, pravilno ga poticati te osigurati njegov pravilan razvoj u svakoj fazi života.

Roditelji igraju ključnu ulogu u podršci razvoja govora i jezika kod djeteta. Roditelji mogu podržavati razvoj jezika kroz čitanje knjiga s djetetom, razgovore i igranje igara koje potiču jezično iskustvo. Također, roditelji mogu podržavati razvoj jezika tako što će djetetu pružiti priliku da se bavi aktivnostima koje potiču komunikaciju i socijalne interakcije, kao što su igranje s vršnjacima ili sudjelovanje u grupnim aktivnostima.

Možemo zaključiti kako je jezik sastavni dio djetetove egzistencije, pomaže mu u izražavanju osjećaja i potreba te u povezivanju s drugima. Govor koji je upućen djetetu ima značajnu ulogu i u njegovom emocionalnom i socijalnom razvoju.

3. USVAJANJE MATERINSKOG JEZIKA

Materinski jezik je izraz koji se koristi za označavanje prvog jezika kojeg dijete usvaja od najranije dobi. Djeca počinju usvajati svoj materinski jezik odmah nakon rođenja. Već su rođena kao prosocijalna bića, usmjerena prema socijalnim signalima. Odmah nakon rođenja, djeca uspostavljaju kontakt s okolinom putem neverbalne komunikacije.

Usvajanje materinskog jezika je temeljni aspekt razvoja djece u ranoj i predškolskoj dobi. Ono predstavlja važan aspekt identiteta i pripadnosti određenoj zajednici te je iznimno važan za kognitivni razvoj djeteta. To je jezik s kojim dijete najviše komunicira, identificira se s njim, te njime iznosi svoje misli i osjećaje. Razumijevanje procesa usvajanja jezika omogućava roditeljima, odgajateljima i stručnjacima za rani razvoj da pruže kvalitetniju podršku djeci u njihovom jezičnom razvoju. Jelaska (2007) ističe da je usvajanje materinskog jezika neplanirani proces koji se događa prirodno, a dijete ga usvaja bez svjesne namjere i koristeći svoje prirodne sposobnosti.

U Nacionalnom kurikulumu (2014) za rani i predškolski odgoj i obrazovanje stoji da je komunikacija na materinskom jeziku jedna od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje.

“U ranoj i predškolskoj dobi komunikacija na materinskome jeziku osnažuje se osposobljavanjem djeteta za pravilno usmeno izražavanje i bilježenje vlastitih misli, osjećaja, doživljaja i iskustava u različitim, za njega svrhovitim i smislenim aktivnostima....Komunikacija na materinskome jeziku uključuje i razvoj svijesti djeteta o utjecaju jezika na druge i potrebi uporabe jezika na pozitivan i društveno odgovoran način. Ova kompetencija razvija se u takvoj organizaciji odgojno-obrazovnoga procesa vrtića koja se oslanja na stvaranje poticajnoga jezičnog okruženja te poticanje djece na raznolike socijalne interakcije s drugom djecom i odraslima.“ (Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, 2014:27).

Komunikacija između djeteta i njegove okoline počinje mnogo prije nego što dijete započne s govorom. Prema Silić (2007), jezik omogućava djetetu razvoj svijesti, apstraktnog razmišljanja te tumačenje okoline i osjeta. Dijete nastoji komunicirati sa svojom okolinom koristeći neverbalne signale poput plača i smijeha. Možemo razlikovati dva razdoblja - predjezično i

jezično razdoblje. Predjezično razdoblje traje od djetetovog rođenja do pojave prve riječi. Djeca u ovom razdoblju uče ritam i intonaciju što im pomaže u savladavanju materinskog jezika. Pojavom prve riječi završava predjezično razdoblje i započinje jezično. Prema Prebeg-Vilke (1991), jezično razdoblje dijeli se na četiri aspekta koja su međusobno povezana: usvajanje glasovnog sustava, razvoj jezičnih oblika (gramatike), usvajanje značenja jezičnih elemenata (semantika) i sposobnost upotrebe jezika u svrhu komunikacije. Sve te aspekte dijete mora usvojiti kako bi postalo kompetentan govornik. Glasovni sustav odnosi se na sposobnost djeteta da prepozna i reproducira zvukove jezika. Djeca uče razlikovati i reproducirati zvukove jezika kroz ponavljanje i uspoređivanje zvukova koje čuju. Kako dijete raste i razvija se, njegov glasovni sustav postaje sve sofisticiraniji, što omogućuje izgovaranje sve složenijih riječi i fraza. Gramatika se odnosi na pravila jezika koja određuju kako se riječi i fraze međusobno povezuju kako bi stvorili smislene rečenice. Djeca uče gramatiku kroz ponavljanje i slušanje izgovora drugih ljudi, a zatim primjenjuju ta pravila u vlastitom govoru. Kako dijete postaje sve vještije u gramatici, ono može stvarati sve složenije i sofisticiranije rečenice. U ranom stadiju, djeca koriste tzv. "telegrafski govor" koji se odlikuje kratkim i jednostavnim rečenicama bez glagola i zamjenica. U ovom stadiju, dijete se fokusira na bitne dijelove poruke koju želi prenijeti, dok ostatak gramatičke strukture nije još uvijek razvijen. Ipak, s vremenom dijete usvaja složenije gramatičke strukture, poput korištenja zamjenica, pridjeva i glagola te usavršavanje redoslijeda riječi u rečenici. Nadalje, semantika se odnosi na značenje riječi i fraza u jeziku. Dijete u ranoj i predškolskoj dobi često koristi istu riječ za predmete iste kategorije, a različitih oblika. Također, dijete često razvija posebne nazive za neke predmete i situacije koje su mu bliske, a koje možda nisu poznate drugima. Kako dijete raste i stupa u sve složenije interakcije, postepeno usvaja sve komponente semantike i sposobnost preciznog izražavanja misli. Naposljetku, komunikacija se odnosi na sposobnost djeteta da koristi jezik kako bi se izrazilo i razumjelo druge. Djeca uče komunikacijske vještine kroz interakciju s drugim ljudima i razumijevanje konteksta i namjere poruka. Kako se dijete razvija i raste, ono postaje sve vještije u prilagođavanju svojeg govora različitim situacijama i sugovornicima.

Uz razumijevanje ovih četiriju aspekata jezika, roditelji, odgajatelji i stručnjaci za rani razvoj mogu podržati razvoj jezičnih vještina kod djece kroz bogato i poticajno jezično okruženje, poticanje na interakciju i razgovor, te pružanje prilika za učenje drugih jezika.

4. USVAJANJE STRANOG JEZIKA

Usvajanje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi postaje sve važnija tema u obrazovanju i pedagogiji. Razlozi za to uključuju globalizaciju, povećanu potrebu za komunikacijom među ljudima različitih kultura i jezika, te znanstvene dokaze koji ukazuju na brojne kognitivne, socijalne i emocionalne prednosti usvajanja stranog jezika u ranoj dobi. U ovom poglavlju detaljnije ćemo istražiti proces usvajanja stranog jezika kod djece rane i predškolske dobi, kao i faktore koji utječu na taj proces (Silić, 2007).

Djeca u ranoj dobi prirodno usvajaju jezik koji ih okružuje kroz interakciju s roditeljima, vršnjacima i okolinom. Usvajanje stranog jezika u ranoj dobi temelji se na istom principu kao i usvajanje materinskog jezika: kroz izloženost, interakciju i praksu.

Istraživanja su utvrdila da će djeca koji započnu s učenjem drugog jezika prije njihove šeste godine života savladati taj jezik bez izraženog naglaska, dok će se nakon dvanaeste i trinaeste godine pojaviti prijenos naglaska s materinskog jezika (Vilke, 1991). Ovdje se radi o teoriji kritičnog perioda gdje njihov mozak ima veliku neuroplastičnost, što znači da se lako prilagođava i uči nove obrasce i informacije.

Znači, rano usvajanje stranih jezika u ranoj dobi značajno utječe na prirodan razvoj pravilne izgovorne sposobnosti, bez potrebe za napornim i sistematskim usvajanjem jezičnih znanja, već kroz prirodno stjecanje jezičnih vještina. Ovladavanje stranim jezicima od najmlađe dobi postavlja temelje za kontinuirano obrazovanje, a prema Nacionalnom kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2014), sposobnost komuniciranja na stranim jezicima smatra se jednom od osam osnovnih kompetencija za trajno učenje, čiji razvoj se potiče tijekom odgojno-obrazovnog procesa.

Već je spomenuto da su usvajanje i učenje stranog jezika dva procesa koja se razlikuju. Usvajanje jezika se događa u djetetovom prirodnom okruženju, a učenje stranog jezika odvija se u formalnom kontekstu. Učenje stranog jezika zahtijeva organizirano poučavanje koje se najčešće događa u školskim uvjetima (Prebeg-Vilke, 1991).

Treba napomenuti kako ne uče sva djeca jednakom brzinom, već postoje različiti faktori koji imaju utjecaja na usvajanje stranog jezika kod djece rane i predškolske dobi, a neki od njih su:

1. Individualne razlike: Djeca se razlikuju po svojim kognitivnim sposobnostima, motivaciji, temperamentu i emocionalnoj stabilnosti, što može utjecati na njihovu sposobnost učenja stranog jezika (Šverko i sur., 2006).
2. Količina i kvaliteta izlaganja: Učestalost i kvaliteta izlaganja stranom jeziku igraju ključnu ulogu u usvajanju jezika. Djeca koja su često izložena jeziku, bilo kroz razgovor, slušanje ili čitanje, obično brže napreduju u učenju.
3. Kontekst učenja: Okruženje u kojem se dijete uči stranom jeziku također utječe na njegov uspjeh. Ako je okruženje poticajno, emocionalno sigurno i pruža priliku za interakciju s drugima na stranom jeziku, dijete će vjerojatnije usvojiti jezik.
4. Metode i pristupi učenju: Različiti pristupi i metode učenja stranog jezika mogu utjecati na brzinu i kvalitetu usvajanja jezika. Neke metode, poput imersijskog pristupa ili dvojezičnog obrazovanja, pokazale su se uspješnima u poticanju jezičnog razvoja kod djece rane i predškolske dobi (Lightbown i Spada, 2006).
5. Podrška roditelja i zajednice: Uključenost roditelja i podrška zajednice igraju važnu ulogu u usvajanju stranog jezika kod djece. Roditelji i odgojitelji koji ohrabruju svoju djecu da uče strani jezik, pružaju prilike za izlaganje jeziku i sudjeluju u jezičnim aktivnostima, pozitivno utječu na djetetov jezični razvoj (Ćoso, 2016).

4.1.Faze usvajanja stranog jezika

Prvi autori koji su opisali 5 faza usvajanja stranog jezika bili su Stephen Krashen i Tracy Terrell, određivši za svaku fazu njeno trajanje i odgovarajuće metode podučavanja. Ove faze podsjećaju na proces usvajanja materinskog jezika, i pretpostavlja se da će ih svi prolaziti prilikom učenja stranog jezika, iako vrijeme provedeno u svakoj fazi varira među pojedincima.

Faze su sljedeće:

1. Faza predprodukcije (Pre-Production Phase): poznata kao "tiho razdoblje", ova etapa traje između 0 i 6 mjeseci (Hill i Flynn, 2006). Djeca u ovoj fazi prihvaćaju ponuđene informacije i obrađuju ih u svom umu. Za uspjeh je važno vrijeme i strpljenje odraslih osoba. Djeca će uglavnom komunicirati neverbalno s odraslima kako bi zadovoljila svoje potrebe, a povremeno će tiho ponavljati riječi koje su čula (McLaughlin i sur., 1995). Ako su djeca preselila u zemlju gdje se ne govori njihov materinski jezik, brzo ulaze u tiho razdoblje. U početku će možda još neko vrijeme koristiti materinski jezik, ali će brzo shvatiti da ne dobivaju povratnu informaciju te će prijeći u prvu etapu. Smatra se da djeca od 2 do 4 godine ostaju u tihoj fazi duže nego djeca od 5 do 6 godina (Tabors, 1997).
2. Faza rane produkcije (Early Production): Ova etapa podsjeća na početak verbalnog razdoblja u usvajanju materinskog jezika zbog pojave telegrafskog govora. Djeca počinju koristiti jednostavne izraze s jednom ili dvije riječi, odgovaraju na jednostavna pitanja s "da" ili "ne", izgovaraju imena i ponavljaju neke ponavljajuće jezične obrasce (McLaughlin i sur., 1995).
3. Faza početka govora (Speech Emergence Stage): U ovoj fazi djeca su sposobna izgovarati jednostavne rečenice. Iako njihove rečenice mogu biti gramatički netočne, to je uobičajeno. Ponavljanjem govora i usvajanjem novih izraza, djeca brzo uče iz vlastitih pogrešaka (Tabors, 1997). Počinju slijediti jezična pravila i pravilno strukturirati rečenice (McLaughlin i sur., 1995).
4. Faza srednje tečnosti (Intermediate Fluency Stage): Djeca u ovoj etapi mogu izgovarati duže i složenije rečenice te se s lakoćom uključuju u razgovore (McLaughlin i sur., 1995). Sposobna su koristiti složenije izraze i gramatičke strukture, ali još uvijek mogu imati poteškoće s izgovorom nekih riječi ili odabirom pravog vremena za izražavanje misli (Hill i Flynn, 2006).
5. Faza napredne tečnosti (Advanced Fluency Stage): U ovoj fazi, djeca pokazuju gotovo izvornu razinu tečnosti u stranom jeziku. Mogu razumjeti kompleksne tekstove i s lakoćom se izražavati na stranom jeziku bez značajnih poteškoća.

Poznavanje ovih faza može biti korisno za odgajatelje kako bi prilagodili program različitim fazama učenja djece. Također, razumijevanje ovih etapa može pomoći djeci da bolje shvate svoj proces učenja i usvajanja novog jezika te da predvide koji koraci slijede.

Važno je istaknuti da neće sva djeca koja uče strani jezik nužno proći kroz sve navedene faze.. Neki pojedinci mogu preskočiti neke faze ili provesti više vremena u nekima nego u drugima. Osim toga, navedene faze nisu uvijek iste za svakog pojedinca i mogu varirati ovisno o mnogim čimbenicima, poput dobi, iskustva u učenju jezika, okruženja, motivacije i mnogih drugih faktora.

Ovladavanje stranim jezikom može biti dugotrajan i složen proces, ali uz pravi pristup, podršku i angažman, djeca mogu ostvariti značajan napredak i postati kompetentni korisnici stranog jezika, sposobni za učinkovitu komunikaciju u različitim situacijama i kulturalnim kontekstima. U konačnici, ulaganje u učenje stranog jezika može donijeti brojne dugoročne koristi koje nadilaze sam jezik, kao što su stjecanje međukulturalne osjetljivosti, jačanje kritičkog mišljenja i otvaranje novih mogućnosti na globalnom tržištu rada. O svim ovim prednostima će se detaljnije govoriti u sljedećim poglavljima.

5. USVAJANJE STRANOG JEZIKA U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ DOBI

5.1. Ciljevi usvajanja stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi

Učenje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi postaje sve važnije zbog globalizacije i potrebe za komunikacijom s ljudima iz različitih kultura i jezika. U ovom poglavlju razmotrit ćemo nekoliko ključnih ciljeva usvajanja stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi. Prvi cilj je razvijanje osnovnih komunikacijskih vještina, kao što su slušanje, govor, čitanje i pisanje u stranom jeziku (Lightbown & Spada, 2013). Uz ovo važno je poticati jezičnu svijest, što podrazumijeva razumijevanje jezika kao sustava simbola i značenja te razlikovanje između materinskog i stranog jezika. Poboljšanje jezičnih sposobnosti pridonosi razvoju temeljnih vještina te unapređuje kvalitetu i učinkovitost obrazovnog sustava (Europska komisija, 2011).

Drugi cilj je razvoj socijalnih i emocionalnih vještina koje su važne za uspješnu komunikaciju i međuljudske odnose. Učenje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi može potaknuti razvoj empatije, samopouzdanja, samokontrole i suradnje, što su ključne vještine za uspješno funkcioniranje u društvu.

Interkulturalna svijest je sljedeći cilj, koji navodi da bi djeca trebala biti izložena različitim kulturama, običajima i vrijednostima povezanim sa stranim jezikom, kako bi razvila razumijevanje i poštovanje prema drugim kulturama. Učenjem stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi djeca će razviti otvorenost prema drugim kulturama, što je važno u današnjem globalnom društvu (Byram, 2008). Poticanje kognitivnog razvoja, kao što su pažnja, memorija, analiza, sinteza, kritičko razmišljanje i rješavanje problema, također je važan cilj. Peti cilj je razvoj pozitivnih stavova i motivacije prema učenju stranog jezika (Dörnyei, 2001). Rana izloženost stranom jeziku može pomoći djeci da razviju zanimanje i entuzijizam za učenje jezika, što je ključni faktor uspjeha u usvajanju stranog jezika (Gardner, 2001). Također, rana izloženost stranom jeziku može smanjiti strah i tjeskobu povezane s učenjem stranog jezika u kasnijim godinama (Krashen, 1982).

U zaključku, ciljevi usvajanja stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi obuhvaćaju razvoj osnovnih jezičnih vještina, socijalnih i emocionalnih vještina, interkulturalne kompetencije, metakognitivnih i metalingvističkih vještina, te pozitivnih stavova i motivacije prema učenju stranog jezika. Ostvarenje ovih ciljeva može pridonijeti cjelokupnom razvoju djeteta i pripremiti ga za uspješno učenje stranog jezika u kasnijim godinama. Stoga je važno da se djeci pruži prilika da razviju ključne vještine i kompetencije potrebne za komunikaciju u kulturno raznolikom svijetu (Byram, 2008; Lightbown & Spada, 2013).

Prema Europskoj komisiji (2011), ciljevi učenja stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi uključuju: poticanje interkulturalnosti i otvorenosti uma, doprinos osobnom razvoju djece kroz podizanje svijesti o različitim jezicima, promicanje cjeloživotnog učenja osiguravanjem pravednosti, dostupnosti resursa i kontinuiranog pristupa, te upoznavanje djece sa stranim jezicima. Za postizanje ovih ciljeva nužno je stvoriti poticajno okruženje za usvajanje stranog jezika, pri čemu socijalna sredina igra ključnu ulogu. Stoga je bitno da svi sudionici u procesu učenja jezika, poput roditelja i odgajatelja, ulože maksimalan trud u ostvarenju tih ciljeva.

5.1.1. Poticanje interkulturalnosti

Pojmovi poput multikulturalnosti, transkulturalnosti, kroskulturalnosti i interkulturalnosti često se koriste zajedno, ali imaju različita značenja. Interkulturalnost označava suradnju i izgradnju odnosa između kultura, dok interkulturalnost podrazumijeva ovisnost i isprepletenost kultura. Za razumijevanje interkulturalnosti bitno je upoznati se s pojmovima poput kulture, kulturnog i etničkog identiteta, etničke manjine, socijalizacije, asimilacije, stereotipa i predrasuda. U ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, odgajatelji imaju ključnu ulogu u razvijanju interkulturalnih kompetencija djece kroz igru i stvaranje demokratskog okruženja koje poštuje različitosti. Razvoju interkulturalnosti pridonose kulturna, interkulturalna i jezična kompetencija. Interkulturalno obrazovanje pomaže djeci i mladima u usvajanju znanja i vještina potrebnih za promjenu društva. Osiguravanje interkulturalnosti u ranoj i predškolskoj dobi doprinosi razvoju otvorenih, tolerantnih i suosjećajnih pojedinaca (Piršl i sur., 2016).

Roditelji i odgajatelji mogu poticati interkulturalnost kod djece razgovorom o različitim kulturama i tradicijama, poticanjem pitanja i dijaloga, uključivanjem raznolikih sadržaja u nastavne materijale i aktivnosti te poticanjem suradnje i interakcije među djecom iz različitih kultura (Piršl i sur., 2016).

Učenje stranog jezika proširuje dječje vidike, pomaže im razumjeti i poštovati svijet oko sebe, te stječu znanje ne samo o jeziku, već i o kulturi zajednice koja ga govori. Učenje stranog jezika ne smije biti usmjereno samo na stjecanje jezičnih vještina bez konteksta; odgajatelji imaju obvezu prenijeti interkulturalni aspekt znanja, upoznavajući djecu s kulturom naroda koji govori taj jezik. Da bi se postigao taj cilj, odgajatelji moraju biti dobro pripremljeni, informirani o dotičnoj kulturi i sposobni prenijeti te informacije djeci.

5.1.2. Poticanje osobnog razvoja djeteta

U suvremenom svijetu često susrećemo obitelji koje govore dva ili više jezika. Djeca iz takvih obitelji imaju brojne prednosti, kao što su razvijanje svijesti o različitosti jezika te stjecanje raznolikih vještina i kompetencija povezanih s višejezičnošću. Istraživanja pokazuju da djeca koja uče više jezika postižu bolje rezultate u intelektualnom razvoju i pokazuju veći interes za jezik u odnosu na djecu koja usvoje samo materinski jezik. Usvajanje više jezika također ima pozitivan učinak na koncentraciju, radno pamćenje, sposobnost multitaskinga i rješavanje problema (Bialystok, 2001). Višejezična djeca razvijaju kreativnost, otvorenost i kognitivnu fleksibilnost. Njihove komunikacijske vještine su impresivne, jer razumiju kulturalne sličnosti i razlike, što im omogućuje bolju prilagodbu potrebama sugovornika. Kroz učenje više jezika, djeca razvijaju samopoštovanje i osjećaj pripadanja, što pozitivno utječe na njihov cjelokupni razvoj.

5.1.3. Poticanje cjeloživotnog učenja

Cjeloživotno učenje predstavlja kontinuirani proces usavršavanja i ažuriranja znanja i vještina u stručnom kontekstu, što omogućuje odgojno-obrazovnim djelatnicima da se suoče s novim izazovima u poučavanju. Bitno je da se cjeloživotno učenje provodi kroz formalne i neformalne pristupe, s odgojno-obrazovnim djelatnicima koji imaju ključnu ulogu u poticanju motivacije i razvoja vještina kod djece (Europska komisija, 2011). Učenje stranog jezika od rane dobi potiče razvoj metakognitivnih i metalingvističkih vještina, kao i pozitivnih stavova i motivacije prema učenju (Dörnyei, 2001). Ove vještine i stavovi omogućuju djeci da nastave učiti i usavršavati se tijekom cijelog života, prilagođavajući se promjenama u globalnom i multikulturalnom okruženju. Proces učenja jezika u ranoj i predškolskoj dobi postavlja temelje za kasnije učenje jezika te se mora prilagoditi potrebama i sposobnostima djece. Odgojno-obrazovni djelatnici imaju ključnu ulogu u poticanju motivacije za cjeloživotno učenje i razvoju vještina kod djece i odraslih. Potrebno je stvoriti otvoren i fleksibilan pristup usvajanju jezika koji aktivno uključuje djecu, njihove potrebe i sposobnosti te promovira razne metode usvajanja jezika, uključujući neformalne oblike. Također, važno je uspostaviti poveznicu između dječjeg vrtića i osnovne škole kako bi se olakšao prijelaz djece u formalno učenje jezika (Europska komisija, 2011).

5.1.4. Upoznavanje djeteta sa stranim jezikom

Europska komisija (2011) ističe važnost upoznavanja djece s jezikom koji će biti dio njihovog osnovnoškolskog kurikulumu unutar odgojno-obrazovnih ustanova. Upoznavanje djece sa stranim jezikom od rane dobi omogućuje im da razviju osnovne jezične vještine, kao što su slušanje, govorenje, čitanje i pisanje, te da se bolje prilagode zvukovima i strukturi novog jezika (Lightbown & Spada, 2013). Također, rana izloženost stranom jeziku potiče razvoj jezične intuicije i osjetljivosti za gramatičke obrasce (Birdsong, 2006). Osim toga, upoznavanje djece sa stranim jezikom u ranoj dobi može pomoći u smanjenju straha i tjeskobe povezanih s učenjem stranog jezika u kasnijim godinama (Krashen, 1982). Međutim, razne prepreke, kao što su socijalni i materijalni uvjeti, mogu otežati ostvarenje te mogućnosti. Stoga je bitno osigurati

stimulativno poticajno okruženje bogato resursima koji će angažirati različita osjetila djeteta, kao i kulturu ustanove koja potiče govorni razvoj i potiče rasprave u manjim skupinama. Uloga odgajatelja ističe se kao ključni faktor u procesu upoznavanja djeteta s novim jezikom, pri čemu bi odgajatelj trebao biti optimističan i informiran o metodama i pristupima u učenju stranih jezika. Rano upoznavanje djece s jezikom olakšava kasnije usvajanje jezika u školskom kurikulumu i postavlja temelje za daljnje učenje jezika (Europska komisija, 2011).

Da bi se ostvarili postavljeni ciljevi, ključno je osigurati poticajno okruženje za učenje stranog jezika, zajedno s kvalitetnim pedagoškim procesima, materijalima, vještinama i kompetencijama odgajatelja. Fizičko okruženje može također utjecati na interakciju među djecom, stoga bi prostor u vrtiću trebao biti ugodan i topao. Europska komisija (2011) ističe važnost cjeloživotnog učenja i kontinuiranog usavršavanja kako bi se osigurala znanja, vještine i kompetencije potrebne tijekom čitavog života pojedinca te promovirala jednakost prilika.

5.2. Izazovi usvajanja stranog jezika

Usvajanje stranog jezika u predškolskoj dobi može biti složen proces, tijekom kojeg se djeca suočavaju s različitim izazovima tog razdoblja. U ovoj ranoj fazi razvoja, djeca tek razvijaju svoje kognitivne, socijalne i emocionalne vještine, što utječe na njihovu sposobnost učenja jezika.

Jedan od izazova je ograničena izloženost ciljanom jeziku, posebice ako se jezik ne govori u njihovoj neposrednoj okolini. Također, djeca u toj dobi imaju kraći raspon pažnje, što zahtijeva kreativne i inovativne metode poučavanja kako bi se održao njihov interes za učenje. Motivacija je ključni čimbenik uspješnog učenja stranog jezika i utječe na ostale aspekte koji čine izazove pri učenju jezika. Djeca se mogu brzo zainteresirati za novi jezik, ali mogu izgubiti interes ako se ne osjećaju angažirano ili ako ne vide brze rezultate. Odgajatelji i roditelji moraju pronaći načine za održavanje interesa djece, pružajući im zanimljive i stimulativne aktivnosti koje se temelje na njihovoj razini razvoja (Cameron, 2001).

Emocionalni čimbenici, poput afektivnog filtra koji uključuje stres, anksioznost ili nedostatak samopouzdanja, također mogu utjecati na usvajanje stranog jezika (Krashen, 1982). Djeca se

također mogu susresti s izazovima vezanima za izgovor, gramatiku i vokabular. Razumijevanje kulturnih konteksta, normi, vrijednosti i običaja vezanih uz strani jezik može dovesti do zbunjenosti djeteta i utjecati na njegov identitet. Pronalaženje prilika za prakticiranje stranog jezika u autentičnim socijalnim situacijama ili s izvornim govornicima može biti izazovno. Uključivanje stranog jezika u predškolski obrazovni program također predstavlja izazov, budući da postoji razlika između djece koja su ga prethodno učili i onih koji nisu (Europska komisija, 2011).

Glavni izazov usvajanja stranog jezika odnosi se na obrazovanje i specifičnosti stručnog osposobljavanja odgojitelja. Odgajatelji moraju biti sposobni prepoznati i prilagoditi se različitim potrebama djece, stilovima učenja i razinama znanja (Richards i Rodgers, 2001). Prilagodba tempa učenja svakom djetetu pojedinačno je bitna, kao i podrška obitelji. Odgajatelji moraju imati znanje i vještine potrebne za razumijevanje jezičnog razvoja djece, kao i pedagoške metode i strategije koje su prikladne za ovu dobnu skupinu.

U konačnici, usvajanje stranog jezika u predškolskoj dobi može predstavljati niz izazova, ali s pravim pristupom i podrškom, djeca mogu uspješno prevladati te prepreke i razviti temeljne jezične vještine koje će im koristiti tijekom cijelog života. Stoga je važno uložiti trud u osiguravanje poticajnog okruženja, razvijanje kreativnih metoda poučavanja i pružanje podrške kako bi se olakšalo usvajanje stranog jezika kod djece predškolske dobi. Odgojno-obrazovne ustanove trebaju biti uključene u razvoj i primjenu inovativnih pristupa koji će omogućiti djeci da se upoznaju s novim jezicima i kulturama na zanimljiv i interaktivan način. Na taj način, djeca će imati bolje temelje za daljnje učenje jezika tijekom svog obrazovnog puta i života.

5.3. Prednosti ranog usvajanja stranog jezika

Učenje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi donosi brojne prednosti koje mogu pozitivno utjecati na dugotrajni razvoj djece. Rana izloženost stranim jezicima obično rezultira boljim jezičnim, kognitivnim i komunikacijskim vještinama u odnosu na vršnjake koji usvajaju jezik kasnije u životu (Silić, 2007). Znači, učenje stranog jezika može poboljšati kognitivne vještine, uključujući pažnju, pamćenje, razmišljanje i rješavanje problema (Bialystok, 2001). Učenje

stranog jezika u ranoj dobi može imati dugotrajne prednosti koje sežu i do odrasle dobi. Prema istraživanju Bialystok, odrasli koji su učili strani jezik u ranoj dobi često imaju bolje kognitivne rezerve, što može pomoći u očuvanju kognitivnog funkcioniranja u starijoj dobi i zaštiti od kognitivnog propadanja povezanog s dobi. Istraživanja pokazuju da dvojezičnost može dovesti do boljeg izvršnog funkcioniranja, sposobnosti prebacivanja pažnje i multitaskinga. Osim toga, dvojezični pojedinci često pokazuju veću kreativnost i fleksibilnost u mišljenju. Također učenje stranog jezika pomaže u razvijanju socijalnih i emocionalnih vještina, kao što su empatija, samopouzdanje, samokontrola i suradnja. Ovladavanje novim jezikom može pružiti osjećaj postignuća i samouvjerenosti, koji može imati pozitivan utjecaj na opću emocionalnu dobrobit i osobni uspjeh. Proučavanje drugog jezika može pomoći pojedincima da bolje razumiju druge kulture i perspektive, što može doprinijeti međukulturnom razumijevanju i toleranciji.

Učenje stranog jezika u ranoj dobi također može pridonijeti boljem akademskom uspjehu te povećanju samopouzdanja i motivacije za učenje. Istraživanja pokazuju da djeca koji uče strani jezik često postižu bolje rezultate na testovima čitanja, matematike i drugim predmetima. Djeca koja uče jezike u predškolskoj dobi obično lakše usvajaju dodatne jezike kasnije u životu, što može poboljšati njihovu konkurentnost na tržištu rada i omogućiti im daljnji napredak u cjeloživotnom učenju. Uz to djeca koja su učila strani jezik mogu imati pristup širem spektru kulturnih iskustava i izraza, što može obogatiti njihov osobni i intelektualni život, više razumjeti različitu kulturu, umjetnost, književnost i glazbu. Učenje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi također pomaže djeci razviti socijalne vještine kao što su timski rad, suradnja, empatija i tolerancija, koje su ključne za uspješno funkcioniranje u sve globaliziranijem svijetu.

U konačnici, učenje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi pruža djeci temelj za cjeloživotno učenje i osobni razvoj, potičući ih da postanu otvoreni, prilagodljivi i uspješni građani globalne zajednice (Europska komisija, 2011). U današnjem globalnom društvu, ove prednosti čine učenje stranog jezika sve važnijim i korisnijim za pojedince svih dobnih skupina.

5.4. Optimalna dob za usvajanje stranog jezika

Optimalna dob za učenje stranog jezika često se istražuje u području jezične pedagogije, lingvistike i psihologije. Postoje brojne teorije i istraživanja o optimalnoj dobi za učenje stranog jezika, koje se kreću od rane dječje dobi do odrasle dobi, te će se u ovom poglavlju govoriti o njima. Prvo, Lennebergova već spomenuta teorija kritičnog razdoblja, prema kojoj je usvajanje jezika biološki uvjetovano dobi, tvrdi da postoji određeno razdoblje u životu osobe kada je učenje jezika najučinkovitije, a to razdoblje završava u pubertetu. Ova teorija se temelji na istraživanjima koja pokazuju da djeca koja su izložena stranom jeziku u ranoj dobi postižu bolje rezultate u jezičnom razvoju u usporedbi s onima koji počinju učiti jezik kasnije. Međutim, neka istraživanja su dovela u pitanje Lennebergovu teoriju, navodeći da odrasli mogu uspješno naučiti strani jezik ako se koriste odgovarajuće metode i strategije. Osim toga, istraživanje Collier (1989) pokazuje da djeca koja su počela učiti strani jezik u kasnijoj dobi mogu postići istu razinu jezične kompetencije kao i ona koja su počela učiti jezik u ranoj dobi. Nadalje, Snow i Hoefnagel-Höhle (1978) predstavili su teoriju "rane prednosti", koja tvrdi da rana izloženost stranom jeziku može dovesti do boljeg razumijevanja jezika, ali odrasli učenici mogu brže napredovati u početnom stadiju učenja. Ova teorija naglašava važnost motivacije, stavova i strategija učenja, koje mogu pomoći odraslima da uspješno nauče strani jezik (Dörnyei, 2001). Zatim, istraživanje Birdsonga (2006) ukazuje na važnost individualnih razlika u usvajanju stranog jezika, uključujući kognitivne sposobnosti, motivaciju, stilove učenja i osobine ličnosti. Prema ovom istraživanju, optimalna dob za učenje stranog jezika može varirati ovisno o tim čimbenicima, što znači da ne postoji univerzalna optimalna dob koja bi odgovarala svoj djeci. Na kraju, Cummins (2000) ističe važnost razvijanja prvog jezika (L1) prije nego što se djeca upuste u učenje stranog jezika. Prema njegovoj teoriji o međujezičnom prijenosu, osnovne jezične vještine i znanje stečeni u L1 mogu pomoći djeci da brže i lakše nauče strani jezik. U tom smislu, optimalna dob za učenje stranog jezika može ovisiti o stupnju razvoja prvog jezika. Na temelju ovih teorija i istraživanja, možemo zaključiti da optimalna dob za učenje stranog jezika ovisi o različitim čimbenicima, uključujući individualne razlike, razvoj prvog jezika, motivaciju, stavove i strategije učenja.

Optimalna dob za učenje stranog jezika može varirati od osobe do osobe, ovisno o njihovim individualnim karakteristikama i okolnostima. Važno je pronaći pristup i metode koje najbolje odgovaraju pojedincu kako bi se postigao uspjeh u učenju stranog jezika. Učenje jezika ne zaustavlja se nakon kritičnog razdoblja te se jezik može usvajati i kasnije u životu. Motivacija, dosljednost i kvalitetna izloženost jeziku igraju ključnu ulogu u uspješnosti učenja jezika, bez obzira na dob djeteta (Lightbown i Spada, 2013). Stoga, ono što može biti optimalno za jedno dijete možda neće biti za drugo, a prilagodba metoda i pristupa učenju može pomoći u postizanju uspjeha u učenju stranog jezika za različitu djecu. Iako neka istraživanja upućuju na prednosti rane izloženosti stranom jeziku, odrasli učenici također mogu uspješno naučiti strani jezik ako se koriste odgovarajuće metode i strategije kao što će dalje biti navedeno u tekstu.

5.5. Usvajanje jezika u odrasloj dobi

Učenje stranog jezika u odrasloj dobi može biti izazovno, ali istodobno i zadovoljavajuće. U odnosu na učenje jezika u djetinjstvu, usvajanje stranog jezika kod odraslih zahtijeva više truda i motivacije. Krashen (1982) ističe da odrasli mogu usvojiti strani jezik ako se izlože prirodnim situacijama gdje se jezik koristi, dok Chomsky naglašava važnost univerzalne gramatike, prema kojoj svi ljudi posjeduju urođene sposobnosti za usvajanje jezika. Chomsky vjeruje da djeca lakše usvajaju jezik jer su njihovi mozgovi posebno osjetljivi na jezične podražaje, što omogućava brže usvajanje jezičnih struktura.

Kada se uspoređuju učenje stranog jezika u djetinjstvu i odrasloj dobi, postoje neke ključne razlike. Djeca brže usvajaju strane jezike zahvaljujući većoj neuralnoj plastičnosti i osjetljivosti na jezične podražaje. Također su manje svjesna socijalnih i kulturnih prepreka, što ih čini otvorenijima za nove jezike i iskustva. S druge strane, odrasli mogu iskoristiti svoje bogatije iskustvo, bolje razvijene metakognitivne vještine i sposobnost promišljanja o vlastitom učenju. Odrasli također mogu koristiti svoje postojeće znanje o gramatici i jezičnim strukturama kako bi brže usvojili strani jezik. Jedan od glavnih izazova u usvajanju stranog jezika kod odraslih je usvajanje ispravnog naglaska. Iako mnoga istraživanja naglašavaju važnost rane dobi u učenju stranih jezika, niti jedno istraživanje nije potvrdilo da se točan naglasak ne može usvojiti nakon

kritičnog perioda ili da su djeca uvijek uspješnija od odraslih u usvajanju stranog jezika. Za razliku od djece, odrasli mogu biti angažirani u aktivnostima bez obzira na njihovu privlačnost, što im omogućuje posvećivanje učenju jezika čak i u manje motivirajućem okruženju.

Motivacija za učenje stranog jezika kod odraslih može proizaći iz slobodnog vremena i osobnog zadovoljstva, što dodatno potiče njihov napredak. Učinkovitost učenja stranog jezika kod odraslih može ovisiti o različitim čimbenicima, kao što su motivacija, metode učenja, dosljednost u praksi i podrška okoline u procesu učenja. Odrasli također mogu imati prednost u kognitivnim sposobnostima, kao što su analitičko razmišljanje i metalingvistička svijest, što im može pomoći u boljem razumijevanju gramatičkih pravila i struktura stranog jezika.

U zaključku, iako je učenje stranog jezika u odrasloj dobi izazovnije nego u djetinjstvu, odrasli ipak mogu uspješno usvojiti strani jezik uz pravu motivaciju, metode učenja i podršku okoline. Iskustvo, metakognitivne vještine i analitičko razmišljanje mogu im biti od pomoći u procesu usvajanja jezika. Također, iako je teže usvojiti točan naglasak u odrasloj dobi, istraživanja nisu potvrdila da je to nemoguće. S obzirom na različite čimbenike koji utječu na učinkovitost učenja, odrasli se mogu prilagoditi i uspješno savladati strani jezik ako su dovoljno motivirani i posvećeni tom cilju.

5.6.Uloga odgajatelja u učenju stranog jezika

Odgajatelji igraju ključnu ulogu u procesu učenja stranog jezika kod djece rane i predškolske dobi, posebno u ranoj dobi, kada se postavljaju temelji za jezičnu kompetenciju. (Lightbown & Spada, 2013). Njihova uloga se ne odnosi samo na podučavanje jezika, već i na stvaranje poticajnog okruženja u kojem djeca mogu razvijati svoje jezične vještine, samopouzdanje i kulturološku svijest (Cameron, 2001; Lightbown i Spada, 2013). To uključuje korištenje autentičnih materijala, kao što su tekstovi, audiozapisi i videozapisi, koji odražavaju stvarnu upotrebu jezika. Odgajatelj treba kreirati raznovrsne aktivnosti koje omogućuju djeci da prakticiraju različite aspekte jezika, uključujući čitanje, pisanje, slušanje i govor (Nation & Newton, 2009), te razumijevanje i upotrebu gramatike, vokabulara i izraza.

Osim toga, odgajatelji trebaju biti osjetljivi na različite stilove učenja i potrebe djece te prilagoditi svoje metode i materijale kako bi osigurali inkluzivno i diferencirano učenje. To uključuje pružanje podrške djeci s posebnim potrebama, kao i onima koji su višejezični ili dolaze iz različitih kulturnih i socioekonomskih sredina. Njegova ključna uloga je pružanje podrške i vođenja djece kroz proces učenja jezika, što znači davanje jasnih i preciznih uputa, te prilagođavanja tempa i razine složenosti aktivnosti potrebama i sposobnostima djece. Uz to mora djeci pružiti povratnu informaciju koja će im pomoći u razumijevanju i ispravljanju svojih pogrešaka. Uz tu emocionalnu podršku odgajatelja djeca će razviti pozitivne stavove i samopouzdanje, a odgajatelj će postati uzor u ponašanju i osoba od povjerenja. Umjesto da samo podučava, odgajatelj postaje voditelj, promatrač i pomagač u djetetovom učenju (Slunjski, 2001). Važno je da odgajatelj prati i poštuje način na koji se dijete izražava, ne prisiljava ga na govor na stranom jeziku i omogućuje mu da govori i izražava se na način koji mu je trenutno najudobniji.

Odgajatelj mora osposobiti djecu za razumijevanje i prihvaćanje različitih kultura, normi i vrijednosti te razvijanje sposobnosti komuniciranja s osobama različitih kulturnih pozadina (Byram, 2008). Odgajatelji mogu podržati razvoj interkulturalne kompetencije kroz korištenje materijala i aktivnosti koje istražuju različite aspekte ciljane kulture, kao i kroz poticanje djece na razmišljanje o vlastitim pretpostavkama i stavovima.

Komunikacija i partnerstvo između odgajatelja i roditelja ključni su za uspješan odgojno-obrazovni proces (Silić, 2007). Potrebno je uzeti u obzir potrebe djece prilikom planiranja nastave te im osigurati aktivnosti koje uključuju pokret. Međutim, važno je također razvijati sposobnost koncentracije i sjedenja duže vrijeme, što je bitno za daljnji proces učenja u kasnijim razredima. Odgajatelji bi trebali kombinirati ove aspekte prilikom planiranja aktivnosti na nastavi. Neki primjeri igara koje uključuju pokret i koje su ujedno korisne za učenje novog vokabulara, fraza i gramatičkih oblika uključuju kotrljanje lopte, dodavanje lopte, igru "otrči i pronađi stvar", igru "Simon kaže", crtanje po ploči te razvrstavanje predmeta (Reilly i Ward, 1997).

Odgajateljeva uloga je također priprema odgovarajućih materijala i uređenje i priprema prostora koji će biti opremljen za poticanje dječjeg jezičnog razvoja. To može postići na način da u prostoru kreira jezični centar, koji bi trebao biti dizajniran na temelju interesa djece. Odgajatelji

zajedno s djecom stvaraju različite aktivnosti i igre koje su prilagođene njihovim potrebama, te materijali poput plakata, kartica, poster i slikovnica koji su dio takvog centra i koriste se za poticanje jezičnog razvoja djeteta. Važno je kontinuirano nadopunjavati materijale kako bi se održao interes djece za jezični centar, a one materijale koji su prestali biti zanimljivi potrebno je zamijeniti novima (Robinson, Mourão i Kang, 2015).

Ne može se očekivati da će odgajatelji posjedovati sve potrebne kompetencije nakon završetka formalnog obrazovanja, pogotovo jer se društvo stalno mijenja i zahtijeva nove vještine i znanja, stoga za maksimalnu uspješnost, odgajatelji moraju biti posvećeni kontinuiranom profesionalnom razvoju kako bi ostali u toku s najnovijim istraživanjima i teorijama podučavanja. Kompetencije koje odgajatelj mora razviti za uspješnu implementaciju stranog jezika uključuju vještine povezane s jezikom i kulturom, vještine vezane uz odgojno-obrazovne znanosti te kontinuirano učenje (Europska komisija, 2011).

U zaključku, uloga odgajatelja u učenju stranog jezika obuhvaća niz ključnih aspekata, uključujući stvaranje poticajnog okruženja, pružanje podrške i vođenja, razvoj interkulturalne kompetencije, promicanje ravnopravnosti i uključenosti, te motiviranje djece. Kroz primjenu ovih strategija i metoda, odgajatelji mogu pridonijeti uspješnom razvoju jezičnih sposobnosti djece te pripremiti ih za komunikaciju u globalnom i kulturno raznolikom svijetu.

6. ULOGA POKRETA NA RAZVOJ DJETETA

U ranoj i predškolskoj dobi, pokret igra ključnu ulogu u razvoju djeteta. Kroz pokret, djeca razvijaju svoje motoričke, kognitivne i socio-emocionalne vještine. U ovom poglavlju istražiti ćemo kako pokret utječe na razvoj djeteta u ranoj i predškolskoj dobi.

Razvoj motoričkih vještina započinje s osnovnim motoričkim kretnjama poput valjanja, puzanja i hodanja, koje su temelj za razvoj složenijih vještina. Pokret igra ključnu ulogu u razvoju finih i grubih motoričkih vještina. Fina motorika obuhvaća koordinaciju sitnih mišića, kao što su prsti, a gruba motorika uključuje koordinaciju većih mišića, kao što su noge i ruke. Kroz pokret, djeca također razvijaju kognitivne vještine. Na primjer, istraživanje provedeno od strane Andersona i sur. (2001), pokazalo je kako je tjelesna aktivnost povezana s boljim kognitivnim funkcijama, kao što su pažnja, memorija i rješavanje problema. Pokret također može poticati razvoj djetetove prostorne orijentacije, što je važno za razumijevanje odnosa između objekata. Socio-emocionalni razvoj djece također je povezan s pokretom. Djeca koja sudjeluju u tjelesnim aktivnostima s vršnjacima nauče kako se nositi s emocijama, razvijaju samopouzdanje i stvaraju pozitivne odnose s drugima. Igra na otvorenom, u kojoj djeca eksperimentiraju s različitim vrstama pokreta, omogućuje im izražavanje osjećaja i razvijanje empatije prema drugima.

Uloga roditelja i odgajatelja u poticanju pokreta kod djece od presudne je važnosti. Osmišljavanje igara i aktivnosti koje potiču pokret može imati značajan utjecaj na razvoj djeteta. Roditelji i odgajatelji trebaju pružiti sigurno i poticajno okruženje u kojem djeca mogu istraživati svoje motoričke, kognitivne i socio-emocionalne vještine kroz pokret. Rana intervencija također igra ključnu ulogu u poticanju pokreta kod djece s posebnim potrebama. Timovi stručnjaka, uključujući fizioterapeute, radne terapeute i posebne odgajatelje, surađuju kako bi osigurali potporu djeci s motoričkim poteškoćama, što može poboljšati njihovu funkcionalnost i kvalitetu života. Roditelji, odgajatelji i stručnjaci moraju prepoznati važnost pokreta i aktivno poticati tjelesnu aktivnost kako bi osigurali optimalan razvoj djeteta.

6.1.Uloga pokreta u ranom učenju stranog jezika

Kao što je već navedeno, tjelesna aktivnost, kao što su vježbanje, sportske aktivnosti i fizičke igre, ima širok spektar pozitivnih učinaka na tjelesno zdravlje, ali također sve više privlači pažnju zbog svog utjecaja na kognitivne funkcije. Prema istraživanjima autora Hillman i sur (2008), tjelesna aktivnost ima pozitivan utjecaj na kognitivne procese kao što su pažnja, radna memorija, izvršne funkcije i procesiranje informacija. Povećan protok krvi i dopremanje kisika u mozak, kao rezultat tjelesne aktivnosti, poboljšava opću funkcionalnost mozga, što rezultira poboljšanom sposobnošću fokusiranja, pamćenja i rješavanja problema (Ratey i Hagerman, 2008).

Također, emocionalno stanje i raspoloženje igraju važnu ulogu u procesu učenja. Ratey i Hagerman (2008) naglašavaju povezanost između tjelesne aktivnosti i oslobađanja neurotransmitera poput dopamina, serotonina i noradrenalina. Ti neurotransmiteri su povezani s poboljšanim raspoloženjem, pažnjom i kognitivnom fleksibilnošću, što može olakšati proces učenja i razumijevanja novih informacija.

Mnoge teorije istražuju kako pokret i tjelesna aktivnost mogu poboljšati jezično učenje i razvoj (Gardner, 1993). Prema Piagetovoj teoriji kognitivnog razvoja, djeca u ranoj dobi uče o svijetu kroz interakciju s njim, uključujući pokret i osjetila. Stoga, pokret ima direktan utjecaj na jezični razvoj. Osim toga, Vygotskijev sociokulturni pristup naglašava da je učenje socijalni proces. Pokret, kao sredstvo komunikacije, omogućava djeci interakciju s drugima, što je ključno za usvajanje stranog jezika. Kroz pokret, djeca mogu iskusiti i prakticirati novi jezik u kontekstu, što im pomaže da bolje razumiju i zapamte jezične koncepte (Gardner, 1985). Gardner (1993), u svojoj teoriji višestrukih inteligencija, prepoznaje tjelesno-kinestetičku inteligenciju kao jedan od osam tipova inteligencije. Ova inteligencija uključuje sposobnost koristiti tijelo i pokret za rješavanje problema ili izražavanje ideja, što je iznimno važno u kontekstu učenja stranog jezika. Kroz pokret, djeca su angažirana i aktivna u učenju, što može dovesti do boljeg zadržavanja jezičnih informacija i dubljeg razumijevanja. Važno je naglasiti da pokret treba koristiti kao dio sveobuhvatnog i uravnoteženog pristupa učenju jezika. Odgajatelji trebaju kombinirati pokretne aktivnosti s drugim metodama i strategijama kako bi podržali sve aspekte jezičnog razvoja.

7. PRIMJERENE METODE ZA UČENJE STRANOG JEZIKA

Kako bismo postigli uspjeh u usvajanju stranog jezika, ključno je odabrati i primijeniti odgovarajuće metode učenja. Ovo poglavlje istražuje različite pristupe koji su se pokazali uspješnima u učenju stranog jezika. Iako mnoge od metoda dijele neke zajedničke karakteristike, također se razlikuju. Nije svaka metoda prikladna za svaku situaciju, niti je jedna metoda optimalna za svu djecu. Stoga je važno kombinirati različite metode kako bi se postigao uspješan i učinkovit proces učenja (Larsen-Freeman, 2000).

7.1. Situacijski pristup učenju stranog jezika

Situacijski ili prirodni pristup učenju stranog jezika temelji se na ideji da se jezik najučinkovitije usvaja kroz izlaganje situacijama s kojima se dijete susreće svakog dana. U ranoj i predškolskoj dobi, ovaj pristup ima posebnu važnost jer se učenje jezika odvija u sklopu dječje prirodne znatiželje, interakcije s vršnjacima i odraslima te kroz igru. Važnost konteksta u učenju jezika naglašava se kroz upotrebu autentičnih materijala i situacija poput pjesmica, priča i dijaloga koje odražavaju stvarne komunikacijske potrebe djece. Kroz komunikaciju s vršnjacima i odraslima, djeca imaju priliku razvijati svoje vještine slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Također, situacijski pristup naglašava važnost igre u učenju jezika. Kroz igru, djeca se prirodno izlažu jeziku, razvijaju vještine rješavanja problema i uče surađivati s drugima. Igra također pruža priliku za učenje kroz ponavljanje i praksu, što je ključno za usvajanje struktura i vokabulara (Cameron, 2001). Također, suradnja s roditeljima i zajednicom može obogatiti iskustvo učenja jezika, pružajući dodatne prilike za izlaganje i interakciju. Odgajatelji koji koriste situacijski pristup u učenju stranog jezika trebaju biti svjesni važnosti prilagodbe nastave individualnim potrebama djece (Tomlinson, 2001). Djeca u ranoj i predškolskoj dobi mogu imati različite razine jezične kompetencije, interesiranja i stilove učenja, što zahtijeva fleksibilan i osjetljiv pristup poučavanju. Primjenom situacijskog pristupa, odgajatelji mogu pružiti poticajno okruženje u kojem djeca razvijaju svoje jezične vještine, a istovremeno istražuju svijet oko sebe (Silić, 2007).

8. TPR METODA (TOTAL PHYSICAL RESPONSE)

Total Physical Response (TPR) metoda, koju je razvio James J. Asher 1969. godine, jedan je od pristupa učenju stranog jezika koji se temelji na tjelesnom pokretu i aktivnosti. U ranoj i predškolskoj dobi, TPR metoda pokazuje posebnu važnost zbog dječje sklonosti kretanju, igri i istraživanju svijeta oko sebe (Asher, 2000). TPR metoda koristi niz uputa koje djeca moraju izvršiti kroz pokret, što im omogućuje usvajanje jezičnih struktura i vokabulara (Asher, 1977). Primjerice, odgajatelj može reći "ustani" ili "sjedni", a djeca će izvršavati te radnje (Larsen-Freeman, 2000). Ova metoda simulira situacije iz stvarnog svijeta i koristi tjelesnu aktivnost kako bi se povezao jezični input s fizičkim iskustvom. To stvara dublje razumijevanje jezika i potiče prirodno usvajanje bez stresa ili pritiska. TPR metoda se pokazala posebno učinkovitom kod početnih razina učenja jezika, posebno kod djece i odraslih koji se susreću s jezikom prvi put. Pokret i aktivnost igraju ključnu ulogu u učenju, jer djeca spontano izražavaju svoje misli i osjećaje kroz tijelo. Učenje kroz pokret i igru čini nastavu zabavnijom i angažirajućom, što povećava motivaciju djece za učenje stranog jezika (Gardner, 1985). Primjena TPR metode u ranoj i predškolskoj dobi može se provoditi kroz različite aktivnosti, kao što su igre, pjesme, priče i drame (Asher, 2000). Odgajatelji trebaju planirati nastavu tako da uključuje raznovrsne aktivnosti koje potiču različite aspekte jezičnog razvoja, kao što su slušanje, govor, čitanje i pisanje (Richards & Rodgers, 2001). Također, važno je osigurati prilagodljivost i fleksibilnost u učenju kako bi se zadovoljile individualne potrebe i interesi djece (Tomlinson, 2001).

Odgajatelji koji koriste TPR metodu trebaju biti svjesni nekih izazova i ograničenja o kojima će se kasnije govoriti u tekstu. Iako metoda može biti učinkovita u učenju osnovnog vokabulara i struktura, može biti manje prikladna za naprednije jezične konstrukcije i apstraktne pojmove (Larsen-Freeman, 2000). Stoga, odgajatelji trebaju kombinirati TPR s drugim metodama i pristupima kako bi osigurali sveobuhvatno učenje jezika (Brown, 2000).

8.1. Prednosti TPR metode

Total Physical Response (TPR) metoda, pruža niz prednosti u učenju stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi. TPR metoda omogućuje djeci da usvajaju jezik kroz tjelesno iskustvo, što

olakšava povezivanje novih riječi i izraza s konkretnim radnjama i situacijama (Asher, 2000). Djeca u ranoj i predškolskoj dobi prirodno uče kroz pokret i aktivnost, što im pomaže u razvoju motoričkih, kognitivnih i socijalnih vještina. Ova metoda naglašava važnost slušanja i razumijevanja jezika prije nego što djeca počnu aktivno govoriti (Asher, 1969). To je usklađeno s prirodnim procesom usvajanja jezika kod djece, koji se odvija kroz slušanje i imitaciju (Brown, 2000). Djeca u ranoj dobi još ne znaju čitati ni pisati, te je ova metoda zbog tog veoma korisna jer se ne temelji na tekstualnim zadacima. Također, TPR metoda promiče pozitivno i poticajno okruženje za učenje jezika, u kojem djeca doživljavaju uspjeh i samopouzdanje (Asher, 1977). Učenje kroz pokret i igru čini nastavu zabavnijom i angažirajućom, što povećava motivaciju djece za učenje stranog jezika (Widodo, 2005). Uz TPR metodu se razvijaju već spomenute višestruke inteligencije kod djece, uključujući tjelesno-kinestetičku, glazbenu, interpersonalnu i intrapersonalnu inteligenciju (Gardner, 1993). Ova metoda se može prilagoditi različitim kontekstima, ciljevima učenja, dobnim skupinama i razinama jezične kompetencije (Larsen-Freeman, 2000). Odgajatelji mogu koristiti TPR u kombinaciji s drugim metodama i pristupima kako bi osigurali sveobuhvatno učenje jezika (Brown, 2000). Također, metoda omogućava odgojiteljima da prilagode učenje kako bi zadovoljili individualne potrebe i interese djece (Tomlinson, 2001). Na kraju TPR metoda potiče komunikaciju i socijalizaciju među djecom, jer djeca surađuju u izvršavanju zadataka i aktivnosti (Asher, 1977). To pomaže djeci u razvoju socijalnih vještina, kao što su suradnja, dijeljenje i rješavanje konflikata.

James Asher je iznio tri glavne hipoteze u vezi s učenjem jezika, koje su temelj TPR metode. Prva hipoteza tvrdi da postoji specifičan unutarnji bio-program za učenje jezika. Prema Asheru, ovaj bio-program određuje optimalni put za razvoj prvog i drugog jezika. On vidi prvo i drugo jezično usvajanje kao paralelne procese, pri čemu djeca razvijaju sposobnost slušanja prije govora. Asher primjećuje da djeca mogu razumjeti kompleksne izjave koje ne mogu spontano izgovarati ili imitirati. Ova hipoteza naglašava važnost stvaranja temelja u slušanju prije razvoja govora. Druga hipoteza se odnosi na lateralizaciju mozga. Asher primjećuje da TPR metoda usmjerava učenje prema desnoj hemisferi mozga, dok većina drugih metoda poučavanja drugog jezika usmjeruje učenje prema lijevoj hemisferi. On vjeruje da je jezičko usvajanje povezano s aktivnostima desne hemisfere, posebno motoričkim pokretom. Prema tome, pravilan redoslijed je da se prvo usvoji jezik putem desne hemisfere, a zatim lijeva hemisfera preuzme ulogu produkcije jezika. Treća hipoteza naglašava važnost smanjenja stresa u procesu učenja jezika.

Asher tvrdi da prvo usvajanje materinjeg jezika kod djece obično se odvija u bez stresnom okruženju, dok odrasli često doživljavaju veliki stres i tjeskobu prilikom učenja ciljanog jezika. Prema Asheru, smanjenje stresa je ključno za uspješno učenje jezika. Metoda TPR omogućuje djeci da se usredotoče na značenje kroz tjelesni pokret, što ih oslobađa samosvijesti i stresnih situacija te im omogućuje da se potpuno posvete procesu učenja jezika.

8.2.Nedostaci TPR metode

Iako Total Physical Response (TPR) metoda nudi brojne prednosti u učenju stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi, postoje i određeni nedostaci koje treba uzeti u obzir (Asher, 2000). TPR metoda naglašava slušanje i razumijevanje jezika, ali može pružiti manje prilika za razvoj govornih vještina i interakcije (Larsen-Freeman, 2000). Kako bi se postigao uravnoteženi razvoj jezičnih vještina, odgajatelji moraju kombinirati TPR s drugim metodama koje potiču aktivno sudjelovanje djece u govoru i interakciji (Brown, 2000). Kao što je već navedeno TPR metoda može biti manje prikladna za učenje složenijih gramatičkih struktura i apstraktnih pojmova, jer se temelji na tjelesnom pokretu i konkretizaciji (Larsen-Freeman, 2000). Odgajatelji moraju pronaći načine kako uključiti gramatiku i apstraktne pojmove u aktivnosti koje koriste TPR (Richards & Rodgers, 2001). Iako TPR metoda može biti angažirajuća i zanimljiva za djecu u početku, aktivnosti koje uključuju ponavljanje pokreta i naredbi mogu postati dosadne i monotone s vremenom (Asher, 2000). Odgajatelji moraju nastojati osmisliti nove i inovativne aktivnosti kako bi održali interes i motivaciju djece (Tomlinson, 2001). Uz to, djeci koja se nisu prije susrela s ovakvim načinom rada, ova metoda može biti neugodna (Widodo, 2005). Također, TPR metoda može zahtijevati dodatne resurse, kao što su rekviziti, prostor i materijali, kako bi se podržale aktivnosti koje uključuju pokret (Brown, 2000). Budući da se TPR metoda temelji na naredbama i uputama odgajatelja, postoji rizik da se djeca previše oslone na odgajatelja umjesto da samostalno istražuju i koriste jezik (Lightbown & Spada, 2013). Odgajatelji moraju osigurati prilike za samostalno učenje i istraživanje kako bi djeca razvila samostalnost i samopouzdanje u korištenju stranog jezika (Tomlinson, 2001). Također, moraju biti svjesni tih nedostataka i nastojati ih nadoknaditi kroz kombinaciju s drugim metodama i pristupima, kao i prilagodbu nastave kako bi zadovoljili individualne potrebe i interese djece.

9. PRIMJENA TPR METODE U NASTAVI

TPR se može koristiti kako bi se djeci dale jasne upute za igru. Na primjer, odgajatelj može reći "Stavite ruke na glavu", "Dodirnite nos" ili "Trčite u krug". Djeca će pratiti pokrete i reagirati na njih, pomažući im da razumiju i usvoje jezik.

Primjer 1: „Simon says“:

U ovoj igri djeca moraju oponašati ono što odgajatelj kaže. Kada odgajatelj izgovori "Simon kaže", djeca trebaju oponašati pokret. Međutim, kada odgajatelj izostavi dio rečenice "Simon kaže", djeca trebaju ostati mirna i ne oponašati radnju (Pesce, n.d.).

Npr.:

“Simon says touch your fingers”

“Simon says turn around”

“Simon says jump two times”

TPR metoda se koristi za pjevanje pjesama ili izvođenje plesova s djecom. Odgajatelj kombinira pokrete i geste s tekstom pjesme kako bi im pomogao da bolje razumiju riječi i ritam. Djeca će se zabaviti i lakše usvojiti jezik kroz ovakvu interaktivnu aktivnost.

Primjer 2: “Head, Shoulders, Knees & Toes”

Vesela pjesmica koja ima jednostavne tekstualne stihove i prati pokrete tijela koji se povezuju s dijelovima tijela.

“Head, shoulders, knees and toes, knees and toes.

Head, shoulders, knees and toes, knees and toes.

And eyes and ears and mouth and nose.

Head, shoulders, knees and toes, knees and toes”.

Tijekom izvođenja pjesmice, djeca obično pomiču ruke prema gore i dodiruju svoju glavu kada se pjeva "Head", zatim dodiruju svoja ramena kad se pjeva "shoulders", koljena kad se pjeva

"knees", i nožne prste kad se pjeva "toes". Pokreti se ponavljaju u svakom stihu, a na kraju se dodaju dodirivanje očiju, ušiju, usta i nosa.

Primjer 3: "When you're happy and you know it"

When you're happy and you know it, clap your hands.

When you're happy and you know it, clap your hands.

When you're happy and you know it, and you really want to show it,

When you're happy and you know it, clap your hands.

Osim kucanja dlanova, pjesmica često uključuje i druge pokrete i radnje poput tapšanja nogama, trljanja ruku, pjevanja, smijanja itd. Svaki stih poziva djecu da izraze svoju sreću kroz određeni pokret ili radnju. Ovi interaktivni elementi pjesmice potiču dječju participaciju, razvijaju motoričke vještine te potiču emocionalni izražaj.

"Pjesmica 'When You're Happy and You Know It'" ima važnu ulogu u razvoju djece jer potiče emocionalnu inteligenciju, samosvijest i samopouzdanje. Kroz pjesmu, djeca uče prepoznati i izražavati svoje osjećaje, kao i uživati u pozitivnim emocijama. Također, pjesmica je izvrsna za grupno izvođenje, što potiče socijalizaciju i suradnju među djecom (Nikpalj, 1999).

Igranje uloga: TPR metoda može se primijeniti u igri uloga, gdje djeca preuzimaju različite uloge i oponašaju radnje i situacije. Kroz fizičku interakciju i jezičke upute, djeca će razviti svoje jezične vještine i kreativnost. Također, TPR se koristi da bi se djeci pomoglo da razumiju i zapamte priču. Dok odgajatelj priča priču, koristi pokrete i geste kako bi prikazao ključne dijelove priče. Na primjer, može simulirati hodanje, trčanje, letenje ili plivanje kako bi ilustriralo radnje i likove u priči.

Primjer 4: "Oponašanje životinja": U ovoj igri, svaka osoba bira životinju i oponaša pokrete i zvukove te životinje. Djeca moraju pogoditi koja je životinja predstavljena. Na primjer, netko može oponašati pokrete i zvukove psa, mačke, konja ili patke, dok ostala djeca pogađaju koju

životinju oponaša. Ova igra kombinira tjelesnu aktivnost s jezičnim izazovom (Reilly i Ward, 1997).

U nastavku će biti navedeno još nekoliko primjera igara gdje se koristi TPR metoda:

Primjer 5: "Emotions Freeze" (Zamrzni emocije): U ovoj igri, odgajatelj izdaje naredbe vezane uz emocije poput "Budi sretan!" ili "Budi tužan!". Djeca trebaju izraziti odgovarajuću emociju kroz tjelesne izraze, kao što su osmijeh ili namještanje tužnog lica. Kada se izda naredba "Zamrzni!", sva djeca se moraju zaustaviti i zamrznuti u svojim tjelesnim izrazima. Ova igra pomaže djeci prepoznati i izražavati različite emocije tijelom.

Primjer 6: "Mirror Mirror" (Ogledalo, ogledalo): U ovoj igri djeca formiraju parove, a jedno dijete djeluje kao ogledalo, a drugo dijete kao osoba koja se ogleda. Osoba koja se ogleda izvodi različite tjelesne pokrete i radnje, dok ogledalo mora točno pratiti i oponašati te pokrete kao da su ogledalo. Ova igra razvija motoričke vještine, praćenje i usklađivanje pokreta (Čajo i Knezović 2005).

Primjer 7: "Razvrstavanje boja": Ova igra uključuje razvrstavanje predmeta prema boji. Odgajatelj postavlja nekoliko predmeta različitih boja (npr. plavi, crveni, žuti) na jednoj strani prostorije. On izgovara boju i djeca moraju trčati do predmeta te boje i staviti ga u poseban koš ili prostor na drugoj strani prostorije. Na primjer, kada odgajatelj kaže "plavo", djeca trče do svih plavih predmeta i stavljaju ih na odgovarajuće mjesto. Ova igra kombinira tjelesnu aktivnost s prepoznavanjem boja (Widodo 2005).

10. ZAKLJUČAK

Današnji suvremeni način života i brzi razvoj tehnologije imaju negativan utjecaj na razinu tjelesne aktivnosti kod djece, što rezultira brojnim zdravstvenim problemima poput pretilosti, nedostatka mišićne snage i koordinacije te lošeg držanja. Stoga je ključno poticati tjelesnu aktivnost kod djece i integrirati pokret u njihov svakodnevni život. Uz to, s porastom upotrebe tehnologije postaje sve uobičajenije da se sadržaji izražavaju na stranim jezicima. Poznavanje barem jednog stranog jezika sve više postaje ključna kompetencija cjeloživotnog učenja, koju se očekuje da djeca steknu nakon osmogodišnjeg obrazovanja. Poznavanje više jezika donosi mnoge kognitivne, komunikacijske i interkulturalne prednosti te olakšava pojedincima prilagodbu moderniziranom društvu, kao i prednosti u zapošljavanju.

Istraživanja ukazuju da za početak učenja stranog jezika nikada nije prerano. Rani period razvoja djeteta, koji obuhvaća kritički period, karakterizira izrazita plastičnost mozga, što omogućuje djeci brže i fleksibilnije usvajanje jezičnog materijala. Uloga odgajatelja je motivirati dijete za učenje stranog jezika i stvoriti poticajno okruženje. Za uspješnu implementaciju metoda usvajanja stranog jezika, odgajatelj mora razviti jezične i pedagoške kompetencije. Jedna od najpoznatijih metoda je Total Physical Response (TPR), koja se temelji na aktivnom uključivanju djeteta u proces usvajanja jezika kroz slušanje govorenog jezika i reagiranje na njega putem tjelesnih pokreta. Integracija pokreta i tjelesne aktivnosti s jezičnim izrazima omogućuje djeci bolje povezivanje riječi s konkretnim radnjama i situacijama, čime pridonosi cjelovitom usvajanju jezika i unaprjeđuje njihovo zdravlje.

Konačno, važno je naglasiti da odgajatelji, roditelji i stručnjaci imaju ključnu ulogu u integriranju tjelesne aktivnosti i stvaranju poticajnog jezičnog okruženja koje će potaknuti uspješno usvajanje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi te osigurati pravilan razvoj djeteta.

11. LITERATURA

1. Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives: Complete Edition*. New York: Longman.
2. Asher, J. J. (2000). *Learning another language through actions*. Los Gatos: Sky Oaks Productions.
3. Asher, J. J. (1977). Children Learning Another Language: A Developmental Hypothesis. *Child Development*, 48(3), 1040–1048. <https://doi.org/10.2307/1128357>
4. Bialystok, E. (2001). *Bilingualism in Development: Language, Literacy, and Cognition*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511605963
5. Birdsong D. (2006). Age and second language acquisition and processing: A selective overview. *Lang Learn* (2006) 56:9–49. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9922.2006.00353.x>
6. Brown, H. D. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching* (4th ed.). White Plains, NY: Pearson Education.
7. Byram, M. (2008). *From Foreign Language Education to Education for Intercultural Citizenship: Essays and Reflections*. Toronto: Multilingual Matters.
8. Cameron, L. (2001). *Teaching Languages to Young Learners*. UK: Cambridge University Press.
9. Collier, V. P. (1989). How Long? A Synthesis of Research on Academic Achievement in a Second Language. *TESOL Quarterly*, 23(3), 509–531. <https://doi.org/10.2307/3586923>
10. Cummins, J. (2000). *Language, Power, and Pedagogy. Bilingual Children in the Crossfire*. Clevedon: Multilingual Matters.
11. Čajo, K.; Knezović, A. (2005); *Building Blocks 3: Teacher's Book: priručnik za učiteljice/učitelje engleskog jezika za 3. razred osnovne škole uz udžbenik Building Blocks 3*; Profil; Zagreb
12. Čoso, Z. (2016). Problematika ovladavanja jezikom. *Croatica et Slavica Iadertina*, 12/2(12). 493-512.
13. Dörnyei, Z. (2001). *Motivational Strategies in the Language Classroom*. New York: Cambridge University Press.

14. European Commission, (2011). *Language learning at pre-primary school level: making it efficient and sustainable*. A policy handbook. Brussels: European Commission
15. Gardner, R. C. (1985). *Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation*. London: Edward Arnold.
<https://doi.org/10.1037/h0083787>
16. Gardner, H. (1993) *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*. BasicBook, New York.
17. Gardner, R. C. (2001): Integrative motivation and second language acquisition. *Porta Linguarum*.
18. Halliday, M. A. K. (1975). *Learning to mean—Explorations in the development of language*. London: Edward Arnold.
19. Hill, J., & Flynn, K. (2006). *Classroom Instruction That Works with English Language Learners*. Alexandria, Va: Association for Supervision and Curriculum Development.
20. Hillman, C. H., Erickson, K. I., & Kramer, A. F. (2008). Be smart, exercise your heart: exercise effects on brain and cognition. *Nature reviews. Neuroscience*, 9(1), 58–65.
<https://doi.org/10.1038/nrn2298>
21. Jelaska, Z. (2007). Ovladavanje jezikom: izvornojezična i inojezična istraživanja. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 1(3), 86-99.
22. Krashen, S. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Oxford: Pergamon Press Inc.
23. Larsen-Freeman, D. (2000). *Techniques and principles in language teaching* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.
24. Lightbown, P. M., & Spada, N. (2006). *How Languages Are Learned* (3rd ed.). Oxford: Oxford University.
25. McLaughlin, B., Gesi Blanchard, A., and Osanai, Y. (1995) Assessing language development in bilingual preschool children, National Clearinghouse for Bilingual Education Program, preuzeto s: <https://eric.ed.gov/?id=ED388088>.

26. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014). Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_01_5_95.html
27. Nation, I.S.P., Newton, J. (2009). *Teaching ESL/EFL Listening and Speaking*, Routledge, New York and London.
28. Nikpalj, V. (1999). Poučavanje jezika uz pomoć pokreta Total Physical Response (TPR). U Y. Vrhovac i sur. (ur.), *Strani jezik u osnovnoj školi* (str. 134-138). Zagreb: Naprijed.
29. Pesce, C. (n. d.). TPR Tricks. Preuzeto s [https://busyteacher.org/4246-tpr-tricks-5-fabulous-ways-to-use-total-physical.ht](https://busyteacher.org/4246-tpr-tricks-5-fabulous-ways-to-use-total-physical-ht)
30. Piršl, E., Benjak, M., Diković, M., Jelača, M. i Matošević, A. (2016). *Vodič za interkulturalno učenje*. Zagreb: Ljevak.
31. Posokhova, I. (2008.) *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece : priručnik za roditelje*, Zagreb : Ostvarenje
32. Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik: materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
33. Ratey, J. J., & Hagerman, E. (Collaborator). (2008). *Spark: The revolutionary new science of exercise and the brain*. Little, Brown and Co.
34. Reilly, V. and Ward, S.M. (1997) *Very Young Learners* (Resource Books for Teachers). Oxford University Press, Oxford.
35. Richards, J., & Rodgers, T. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching* (p. 204). New York: Cambridge University Press. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511667305.021>
36. Robinson, P., Mourão, S., Kang, N. J. (2015). *English learning areas in pre-primary classrooms: an investigation of their effectiveness*. London: British Council.
37. Silić, A. (2007). *Prirodno učenje stranog (engleskog) jezika djece predškolske dobi*. Zagreb: „Mali profesor“.
38. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum: rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor.
39. Snow, C. E., Hoefnagel-Höhle, M. (1978). The Critical Period for Language Acquisition: Evidence from Second Language Learning. *Child Development*, 49(4), pp. 1114-1128.

40. Šverko, B., Zarevski, P., Szabo, S., Kljaić, S., Kolega, M., Turudić-Čuljak, T. (2006). Psihologija, udžbenik za gimnazije. Zagreb: Školska knjiga.
41. Tabors P. O. & Snow C. E. (1997). *One child two languages : a guide for preschool educators of children learning English as a second language*. Paul H. Brookes Pub.
42. Tomlinson, C. A. (2001). *How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms*. UpperSaddleRiver, NJ: Pearson Education.
43. Widodo, H. P. (2005). Teaching children using a total physical response (TPR) method: Rethinking. *Bahasa dan Seni*, 33(2), 235-248.